

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 9/2 2020 s. 665-691, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

ÇOCUK EDEBİYATINDAKİ MÜLTECİ KAHRAMANLARIN YAŞADIKLARI ÇATIŞMALAR ÜZERİNE BİR İNCELEME

Deniz MELANLIOĞLU*

Geliş Tarihi: Nisan, 2020

Kabul Tarihi: Haziran, 2020

Öz

Göç ve mültecilik günümüzün en dramatik gerçeklerinden biri hâline gelmiştir. Ev sahibi toplumun ve mültecilerin uyum içerisinde yaşayabilmesi, birbirlerine kurdukları empati ile yakından ilgilidir. Özellikle küçük yaşlarda kazanılacak empati becerisi, sağlıklı etkileşimin anahtarıdır. Bu açıdan bakıldığında çocukların yaşam gerçekliğine ilişkin bireysel değerler oluşturmalarında çocuk edebiyatının önemli bir işlevi olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla kahramanların yaşadıkları çatışmalar karşısındaki tutumu; çocuğun, gerçek yaşamda karşılaştığı sorunları çözme konusunda yeni ipuçları elde etmesini sağlar. İfade edilenlerden hareketle çalışmada göç ve mültecilik konulu çocuk kitaplarında işlenen çatışmaları, kahramanların konumlarını ve çatışma çözme yöntemlerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. Elde edilen veriler, betimsel çözümleme tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Yapılan çözümlemeye göre incelenen kitaplarda en sık kişi-kişi çatışmasına rastlanmıştır. Kahramanların içinde buldukları çatışmaları çözme yöntemleri yaşam gerçekliğine uygundur. Ancak bunların büyük bir kısmı onaylanan yöntemler değildir.

Anahtar Sözcükler: Çocuk edebiyatı, kahraman, çatışma, mülteci, Suriye.

A RESEARCH ON CONFLICTS EXPERIENCED BY REFUGEE HEROES IN CHILDREN'S LITERATURE

Abstract

Migration and refugees have become one of the most dramatic facts of our time. The ability of the host community and refugees to live in harmony is closely related to the empathy they have established with each other. Empathy skills that will be gained especially at a young age are the key to healthy interactions. Seen from this perspective, it is known that children's literature has an important function in creating individual values related to realities of life. Therefore, the attitude of the heroes to the conflicts they face enables the child to get new clues about solving the real life problems. Thus, it was aimed to determine the conflicts, the positions of the heroes in these conflicts and the methods of conflict resolution in the children's books on migration and refugees. In the current study, the document analysis method, one of the qualitative research methods, was used to collect data. The collected data were analyzed by using the descriptive analysis method. The analysis revealed that the most frequently encountered type of conflict in the

* Doç. Dr.; Kırıkkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi ABD, denizmelanlioglu@hotmail.com.

books is person-to-person conflict. The methods used by heroes to resolve the conflicts they are in are in compliance with the realities of life. However, a large proportion of these methods are not approved methods.

Keywords: Children's literature, hero, conflict, refugee, Syria.

Giriş

Günümüzde “savaş” sözcüğünün çağrışım dünyası dikkate alındığında akla ilk gelen sözcüğün Suriye olduğu bir gerçektir. Dokuz yıldır devam eden Suriye iç savaşının derin yıkıcı etkisi sadece Suriyeliler ile sınırlı kalmamış, pek çok ülke ve insanı etkileyen acımasız bir sürece dönüşmüştür. Suriyelilerin kendilerine güvenli bir yer arayışı, Türkiye Cumhuriyeti topraklarının; konum, kültürel çeşitlilik, ekonomik fırsatlar (Südaş ve Mutluer, 2008) gibi değişkenler nedeniyle kimi zaman bir geçiş noktası kimi zaman ise sığınılan ülke şeklinde görülmesiyle sonuçlanmıştır. Bugün gelinen noktada ise Türkiye, beş milyondan fazla mültecinin yeni vatanı hâline gelmiştir.

Ülkesinden isteği dışında ayrılmak ve alışkanlıklarını geride bırakmak zorunda kalan mülteciler, geldikleri topluma uyum sağlama süreçlerinde de ana dillerinden başka bir dil öğrenme, yeni tanışılan toplumun kültürüne uyum sağlama, ekonomik açıdan hayata tutunma, sosyal statülerini kaybetme, ötekileştirme gibi problemlerle mücadele etmektedir (Yakushko ve Morgan, 2012). Ülkemizde yaşayan Suriyeliler açısından bakıldığında sıralanan problem/problemleri yaşamakta oldukları söylenebilir fakat Türkiye Cumhuriyeti barınma, beslenme, sağlık ve eğitim gibi temel alanlardaki gereksinimlerini gidermek için büyük çabalar sarf etmektedir ki ülkemizde yaşamlarını sürdüren Suriyeli mültecilerin sayısında görülen artış da bu çabanın bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Simich, Beiser ve Mawani (2003) de mültecilerin gelinen topluma uyum süreçlerinde toplumdaki diğer bireylerin desteğinin önemli bir yere sahip olduğunu ifade etmektedir.

Mültecilerin uyum süreci dikkate alındığında çocukların, yetişkinlere oranla gelinen topluma daha kolay uyum sağladıkları görülmektedir. Bu durumda çocukların yeni dili daha kolay ve çabuk edinmesi, çevreleriyle etkileşime geçerken toplumsal normlardan kaygı duymamaları, kendi dilini ve kültürünü koruma endişesiyle gelinen topluma direnç göstermemesi gibi nedenlerin etkili olduğu düşünülmektedir. Whitaker (2010) da mültecilerin, ev sahibi ülkenin dilini bilme seviyesinin yaşanılan topluma uyumu olumlu yönde etkilediğini vurgulamaktadır. Uyum konusunda her ne kadar çocuklar, yetişkinlere nazaran daha kolay yol alsalar da onların da baş etmek durumunda kaldıkları problemler bulunmaktadır. Zaten savaş ortamından çıkmanın vermiş olduğu psikolojik yıkım, başlı başına mücadele gerektiren bir sorun niteliğindedir. Erkan ve Erdoğan (2006) göçün, mülteci çocuklar üzerindeki olumsuz psikolojik etkilerinin ancak eğitime ulaşmalarının artırılması ile giderileceğini savunmaktadır.

2019 verilerine göre 5 ila 17 yaş aralığında okula kayıtlı Suriyeli çocukların sayısı 684.728'dir (PIKTES, 2019). Örgün eğitim kurumlarına devam eden Suriyeli mülteci çocuklar; kendilerinden, akranlarından, velilerden, öğretmenlerden kaynaklı problemlerle yüz yüze gelmektedir. Bu problemler, çözüme kavuşturulamadığı takdirde mültecilerin toplumla etkileşiminin önüne set çekilmiş olmaktadır. Akay, Hamamcı ve Kurt (2017), Suriyeli öğrencilerin buldukları okula uyum sağlamakta ciddi sorunlar yaşadıklarını, kendilerini ifade ederken şiddete başvurduklarını ve kendi kültüründen arkadaşlarıyla gruplaştıklarını dile getirmektedir. Öngören, Özkan, Yüksel ve Sever (2017) de mülteci çocukların hem öğretmenleri hem de akranları ile iletişim kuramadıkları bu nedenle de sosyalleşemedikleri ve grubun dışında

kaldıklarını ifade etmektedir. İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi (2015, s. 11) tarafından hazırlanan raporda aileler kendi çocuklarının Suriyeli çocukların yanında oturmasını istemezken öğretmenler, Suriyeli çocukları sınıfta oturacak yer bulmakta güçlük çektiklerini dile getirmektedir. Öğretmenlerin bu konuda sorumluluk almaktan çekinerek sınıflarındaki Suriyeli çocukları diğer bir Suriyeli çocukla beraber veya yalnız oturttuklarına değinilmektedir. Uzun ve Bütün (2016, s. 76-77) ailelerin, mülteci çocuklarla kendi çocuklarının aynı ortamda olmalarından rahatsız olduklarını ve çocukların da ailelerin bu olumsuz tutumlarını zaman zaman okul ortamında sergilediklerini belirtmektedir. Toplumsal kabul düzeyinin mültecilere yönelik düşük olduğu ve bu durumun okullara olumsuz bir şekilde yansıdığı görülmektedir (Sakız, 2016, s. 74).

Okullarda ortaya çıkan hedef kültür ile kaynak kültür arasındaki farklılıklar, sadece mülteci çocuklar üzerinde değil akranları ve öğretmenleri üzerinde de baskıya neden olmaktadır. Birinin, ötekini anlayabilmesi için karşılıklı empatinin gerçekleşmesi gerekmektedir. Bunun için edebiyatın özellikle, hedef kitlenin özellikleri dikkate alındığında, çocuk edebiyatının etkileşimi sağlama aracı olarak kullanılabilmesi söylenebilir. Son yıllarda çocuk edebiyatı alanında verilen eserler incelendiğinde göç, göçmenlik, mültecilik konularına ilişkin çocuk kitaplarının sayısında bir artış olduğu gözlenmektedir. Çocuklara; yaşanan insanlık dramını çocukça anlatabilmek, ön yargıların ortadan kalkmasına vesile olup empati duygusunu geliştirmek, farklılıklara saygı duymak, kültürel duyarlılık oluşturmak çocuk edebiyatı ile çocuklara anlaşılır kılınabilir. Mülteci bir çocuk, bu tür kitaplar sayesinde yaşadıklarının sadece kendine özgü olmadığını, hissettiklerinin başka bir çocuk için de geçerli olabileceğini özümserken akranının da ona yönelik empati kurması sağlanarak mülteci arkadaşıyla daha sağlıklı bir iletişim kurması mümkün kılınabilecektir. Bulut da (2018, s. 389) bu konuların çocuk kitaplarında ele alınmasının sadece mülteci çocuklar için değil ev sahibi toplumun çocuklarının da bu durumu doğru biçimde anlamlandırması için önemli olduğunu ifade etmektedir.

Çocuklar, onlara seslenen edebî eserlerde karakterler yoluyla kendini ve diğer insanları tanıma fırsatı bulmaktadır. Okudukları kitaplarda tanıştıkları kahramanların yaşadıkları sorunları çözerken nasıl bir tavır sergilediklerinden, sorunu çözmek için başvurdukları yöntemlerden etkilenmekte ve onlar da yaşamlarındaki sorunları çözmek için kahramanlara öykünmektedir (Şener, 2018). Okuduğu kitaplardaki karakterlere öykünen çocuk, yaşamında karşılaştığı engellerle nasıl baş etmesi gerektiği noktasında bir farkındalık geliştirebilir. Ural (2003), çocuğun kitaptaki kahramanların bakış açısıyla bakmaya başlamasının kendini ve diğerini anlamasına, sosyalleşmesine katkı sağlayacağını dile getirmektedir. Sever (2012), çocukların yeni yaşantı kazanmalarının önünü açan en önemli ve temel öğenin okudukları kitaplarda öykündükleri kahramanlar olduğunu belirtmektedir. Bu durum çocuk kitaplarında okurla buluşturulan karakterlerin ve yaşadıkları çatışmaların önemini bir kez daha ortaya koymaktadır.

Çatışma

İnsanların bir arada yaşamasını sağlayan temel unsur iletişimdir. Sağlıklı iletişimin gerçekleşmesinde dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerindeki yetkinlik kadar empati kurabilme de önemli bir değişkendir. Empati iletişim sorunlarının ortaya çıkmasına engel olduğu gibi yaşanılacak çatışmaların da yapıcı, kişilere en az zarar verecek şekilde çözümlenmesine olanak tanımaktadır (Rehber, 2007). Bursalıoğlu (2010), yaşamda çatışmadan kaçınmanın mümkün olmadığını ifade etmektedir. Bireysel farklılıklar, iletişimdeki çatışmaların

temelini oluşturmaktadır. Dolayısıyla çatışmadan kaygı duymaktansa çatışmaları hayatın yönetiminde olumlu bir etmen olarak değerlendirmek daha doğru bir yaklaşım olarak ele alınmaktadır.

Çatışma, karşılıklı anlaşılmayan dilek, arzu veya amaçların yarışmasından meydana gelen üzücü veya haz vermeyen kasıtlı durum (Oğuzkan, 1974); aynı veya karşıt olabilen ve eşdeğerdeki iki farklı durumdan birini tercih etmek zorundaki bireyde görülen kararsızlık ve/veya uyumsuzluk (Başaran, 1982); kaynaklar, güç, statü, inançlar, çıkarlar ve diğer isteklere sahip olma çekişmesi olarak görülebilecek toplumsal bir süreç (Karip, 2000); en az iki taraf arasında, değer, fikir, inanç, ilgi, algı, kültürel faktörler, sosyal roller, ihtiyaçlar, iletişim becerileri yönünden farklılıklar olduğu durumlarda yaşanabilen, gerilim, engellenme, rekabet, değişiklik ve müdahaleler sonucunda yaşanan durum (Kavalcı, 2001) olarak tanımlanmaktadır. Yapılan tanımlar dikkate alındığında maddi veya manevi karşıtlık, engel, tartışma gibi olay dizisinin temel öğelerinden biri çatışmanın kapsam alanına girmektedir (Nutku, 1998).

Okurun bir bakıma kitabı okuma nedenini, eserler arasındaki giz perdesini aralaması anlamına gelen çatışma (Özdemir, 1994), edebî metinlerde muhakkak olması gereken bir unsurdur (Özakman, 1998). Bu anlamda Karatay (2011, s. 99) çocuk edebiyatındaki karakterlerin çocuğun kapı komşusu kadar yakın ve gerçek kurgulanması gerektiğini vurgulamaktadır.

Bireyden bireye hayatı algılama ve yorumlama farklılaştığı için çatışmanın ortaya çıkış şekli de değişmektedir. Kaynaklarda çatışma türlerine göre farklı tasniflerin olduğu görülmektedir. İlişki, veri, çıkar, değer çatışması ile yapısal çatışma (Karip, 2000); kişi içi, kişiler arası, örgüt içi çatışma ve kitle iletişiminde çatışma (Dökmen, 2002); içsel, kişiler arası, bireyler ile grup arası ve gruplar arası çatışma (Aycan, 2014); kişinin kendisi, başkası, toplumsal kurumlar, doğa, fiziki engeller ve yazgı ile çatışması (Özakman, 1998) şeklinde çatışma türleri ifade edilmektedir. Her ne kadar adlandırmalar farklılık gösterse de içerikte benzer bilgilerin sunulduğunu söylemek mümkündür. Çatışma türleri, çocuk edebiyatı açısından incelendiğinde Sever (2012) tarafından yapılan kişinin kendisiyle çatışması, kişiler arası çatışma, kişi-doğa çatışması ve kişi-toplum çatışması şeklindeki ayrımın yapılan araştırmalarda esas alındığı anlaşılmaktadır (Büyükkışık, 2019; Samur ve Arıkan, 2018; Alamdar ve Süngü, 2017; Karagöz, 2014; Solak, 2012; Aslan, 2006).

Çocuk kitaplarında görülen kişinin kendisiyle çatışması genellikle tutumları ile davranışlarının örtüşmediği durumlarda ortaya çıkmaktadır. Cüceloğlu (1996), insanın farklı güdülerin, aynı anda etkisinde kalması neticesinde içsel çatışma yaşadığını ifade etmektedir. Yazımsal metinlerde kimi zaman karakterin kendisiyle yaşadığı çatışma, bir engeli aşma, bir yoksunluğu giderme, verilen görevi başarıyla yerine getirme gibi bir uğraşı içerebilir (Karagöz, 2014, s. 24). Solak (2012)'a göre kişinin kendisiyle yaşadığı çatışma, genellikle kitapta karakterin yaşadığı diğer çatışma türleri ile beraber işlenmektedir.

İki veya daha fazla insanın bir arada bulunduğu bir ortamda etkileşim ve paylaşımdan bahsetmek ne kadar doğalsa çatışmadan da söz etmek o ölçüde doğaldır. İki bireyin birbiriyle çeşitli fikir duygu ve görüş ayrılıklarına düşmesi, kişiler arası çatışma olarak adlandırılmaktadır (Eren, 1989). Bu anlamda kişiler arasında görülen çatışma aslında var olan, gizlenmiş sorunların bir dışavurumudur, denilebilir (Tengilimoğlu, 1991). Çünkü kişiler arası çatışmalar, gereksinimlerin karşılanmasının engellenmesi ile ortaya çıkmaktadır (Öğülmüş, 2006). Dökmen

(2002), kişiler arası çatışmanın nedenlerini; kalıplaşmış düşünceler, algılama, duygular, bilinçdışı etkiler, iletişim becerileri, bireysel farklılıklar, kültürel unsurlar, roller, çevresel faktörler ve iletilen mesajın niteliği şeklinde sıralamaktadır. Bir çocuk edebiyatı eserinde kişi-kişi çatışması, bir ana karakterin yan karakterlerden biriyle veya birkaçıyla herhangi bir konuda yaşadığı sorun, sıkıntı, anlaşmazlık ve uzlaşmazlıkları anlatmaktadır (Arslan, 2006, s. 198).

Kişi-doğa çatışması, karakterin yaşamını sürdürmesine yönelik bir engelle karşılaştığı durumlarda ortaya çıkmaktadır. Bu tür çatışmada kişi, sel, deprem gibi doğal afetlerle veya bilimkurgu/fantastik romanlarda yer alabilecek olan yapay doğayla da çatışabilir (Karagöz, 2014, s. 25). Kimi zaman görünür bir düşman şeklinde sunulan doğaya karşı mücadele eden karakter bir taraftan da kendiyile mücadele hâlinindedir. Doğaya karşı kazanılan zafer, karakteri amacına biraz daha yaklaştırırken aynı zamanda zayıf ve güçlü yanlarını fark etmesini sağlamaktadır (Solak, 2012, s. 3).

Kişi-toplum çatışması, edebî eserlerde sıklıkla karşılaşılan bir çatışma türüdür. Türk edebiyatında bu çatışma üzerine kurgulanmış klasikler bulunmaktadır. Ancak çocuk edebiyatı açısından konu ele alındığında daha hassas bir tablo ile karşılaşılmaktadır. Çocuğa yönelik ilkesi, yapıtlardaki kişi-toplum çatışmasının sınırlarını çizen bir ölçüt olarak değerlendirilebilir. Karagöz'e (2014, s. 25) göre çocuk kitaplarında kişi-toplum çatışması daha çok belediye, okul gibi kimi toplumsal kurumların doğaya, eğitime, sağlığa yeteri kadar önem vermemesi veya bu konularda yanlış tutumlar içinde olması nedeniyle karakterin bu kurumlarla çatışma yaşamasına odaklanmaktadır.

Kişinin kendiyile olan çatışması, kişiler arası çatışma, kişi-doğa çatışması ve kişi-toplum çatışmasının alt temalarına yönelik tasnif Tablo 1'de gösterilmektedir (Karagöz, 2014, s. 36).

Tablo 1: Çatışma Türlerinin Alt Temalarına Yönelik Tasnifi

Çatışma Türü	Alt Teması
Kişinin kendiyile olan çatışması	1. Bir gizemi çözme/ gerçeği ortaya çıkarma çabası 2. Bir hayali/ isteği gerçekleştirme çabası 3. Duygularının çatışması 4. Değer verdiği bir şey / biri için yaşadığı çaresizlik
Kişiler arası çatışma	1. Anne - babayla çatışma 2. Arkadaşıyla çatışma 3. Yabancı biriyle çatışma 4. Kötü kişi veya kişiler ile çatışma
Kişinin doğa ile çatışması	1. Doğal çevre ile çatışma 2. Bir hayvanla çatışma 3. Doğa felaketiyle çatışma 4. Eve dönme çabası 5. Tehlikeyi engelleme/ tehlikeden korunma çabası 6. Doğayı koruma çabası
Kişi-toplum çatışması	1. Başka bir toplumla çatışma 2. Yetkili kurumlarla çatışma 3. Töre ile çatışma 4. Yasalarla çatışma

Tablo 1'de belirtilen çatışma türlerinden birine eserde baskın olarak yer verilirken diğer çatışma türlerinden de yararlanılabilir. Dolayısıyla okurla buluşturulan karakterler, günlük hayatta karşılığı olan özellikler taşımalıdır, bir başka ifadeyle kusurları, zaafı olan bir karakter ile çocuk daha kolay özdeşim kurabilir (Ural, 2013). Böylece hayatında karşılaştığı sorunların sadece kendine özgü olmadığı, başkalarının da aynı problemle baş etmek durumunda kalabileceği veya herkesin kendine göre sorunlarının olabileceği çocuğa fark ettirebilir. Çocuk

kitapları, çocuk gerçekliğini gözden yitirmeden, onun dünyasına ve sorunlarına gönderme yaparak okurun kendi başına karar vermesine katkıda bulunabilir (Dilidüzgün, 1996). Kitaplarda yer verilen farklı çatışmalar ve bunlara yönelik çatışma çözme süreçleri de çocukların kendi yaşamlarına dönük deneyim kazanmasına katkı sağlayabilir. Bu anlamda kitaplarda verilen çatışmaları çözme şekli önem arz etmektedir.

Çocuk edebiyatı yapıtlarındaki karakterlerin çatışmayı; Türkçeyi etkin ve doğru kullanma, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, problem çözme, girişimcilik gibi temel becerileri aktif kullanarak çözmesi beklenmektedir. Sever (2007), çatışmanın olağanüstü bir güç tarafından veya rastlantılar sonucu çözüme kavuşturulmasının nitelikli bir çocuk kitabına uygun olmadığını dile getirmektedir. Yaşadıkları çatışmaların çözümünde karakterler birbirlerinden farklı yöntemler tercih edebilir. Karakterin tercih ettiği yol, aynı zamanda karakterin niteliğini de gözler önüne sermektedir. Yaşadığı çatışmanın giderilmesi için sorumluluk üstlenen karakter, etkin; çözüm için çaba sarf etmeyen ve çatışmanın kendiliğinden bitmesine odaklanan karakter ise edilgin olarak nitelenmektedir. Buna göre karakterlerin çatışma çözme yöntemleri, niteliklerine göre şu şekilde verilebilir (Yakar ve Yılmaz, 2015; Karagöz, 2014).

Tablo 2: Karakterlerin Çatışmaları Çözme Yöntemleri

Karakterin Çatışmadaki Yeri	Karakterin Çatışmayı Çözme Yöntemi
Etkin	1. Akıl yürüterek 2. Sezgileriyle 3. Yardım alarak 4. Cesaretiyle 5. Yeteneğiyle 6. İş birliğiyle 7. Çabalayarak
Edilgin	1. Olağanüstü güçlerle ve rastlantıyla 2. Çatışmayı başkasının çözmesiyle 3. Kendisinden istenileni kabul ederek 4. Kaçarak 5. Şiddeti önceleyerek

Tablo 2 incelendiğinde etkin karakterle ilişkilendirilen 7, edilgin karakter için 5 çatışma çözme yönteminin yer aldığı görülmektedir. Elbette belirtilen çözüm yollarını çeşitlendirmek mümkündür ancak alanyazın incelendiğinde genel kabul gören çatışma yöntemlerinin Tablo 2’de belirtilenler olduğu anlaşılmaktadır. Çocuk kitaplarında ele alınan konunun niteliği de karakter seçimi, çatışma türü ve çatışma çözme yöntemini şekillendiren önemli bir unsurdur. Örneğin göç ve mültecilik konulu eserler, “çatışma potansiyeli ile örülü bir çatışma alanı”na dönüşmektedir (Rummell, 1976’dan akt. Sirkeci, 2012, s. 357).

Bu çalışmada kendilerine güvenli bir yer aramak zorunluluğunda olan ve yeni yere ulaştıklarında pek çok problemle karşı karşıya kalan mülteciler konulu çocuk kitaplarını, içerdikleri çatışma, çatışma çözme yöntemleri ve kahramanların konumu açısından incelemek amaçlanmaktadır.

Yöntem

Çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, doğrudan görüşme ve gözlem yapma imkânının olmadığı durumlarda işe koşulmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Doküman incelemesi, var olan kayıt ve belgeleri inceleyerek veri toplamayı içermektedir (Karasar, 2006). Bu anlamda çalışma kümesinde yer alan kitapların içerdikleri çatışma ve çatışma çözme yöntemleri ile kahramanların konularını

incelemek, verileri ayrıntılı ve bütüncül olarak çözümlmek amacıyla bu yöntem benimsenmiştir.

Çalışma Kümesi

Göç ve mültecilik konulu çocuk edebiyatı ürünleri, araştırmanın veri kaynağını oluşturmaktadır. Buna göre çalışmada kullanılan veri kaynakları şu şekilde gösterilebilir.

Tablo 3: Araştırmaya Veri Sağlayan Kitaplara İlişkin Bilgiler

Kitabın Kodu	Kitabın Adı	Kitabın Görseli	Yazarı
USÇ	<i>Umut Sokağı Çocukları</i>		Gülsevin Kırıl
TA	<i>Taştan Adımlar Bir Mülteci Ailenin Yolculuğu</i>		Margriet Ruurs Nizar Ali Badr

Tablo 3'te çalışma kümesini oluşturan kitaplar, kapak görselleri ve yazarları ile birlikte verilmiştir. Bu kitapların içeriği ise şu şekilde özetlenebilir:

Umut Sokağı Çocukları: Göçmen ailelerin yaşadığı bir mahalleye, araştırma yapmak için gazeteci Danny gelir. Türkçesi iyi olmayan gazeteciye, mahalle sakinlerinden İnci yardım eder. Gazeteci ve İnci, kızı Rojda ve oğlu Rızgar ile birlikte yaşayan Berivan Hanım'ın evine giderler, ondan Danny'nin mahallede yaşayan Suriyeli aile ile yapacağı görüşmede tercüme desteği sağlamasını isterler. Berivan Hanım hem Türkçe hem Arapça bilmektedir. Memnuniyetle yardım edeceğini söyleyen Berivan Hanımla birlikte Danny ve İnci, mülteci ailenin yanına gidip Türkiye'ye göç eden Suriyelilerin durumu hakkında röportaj yaparlar. Mülteci ailenin durumu işin açıkçası oldukça dramatiktir. İşsiz baba her gün iş aramaya gitmekte, kaldıkları otelin parasını dahi verememektedir. Anne Meryem, ülkesine dönmek için can atmakta ancak hiçbir şeyi eskisi gibi bulamayacağını bildiğinden içinde bulunduğu çıkmaza üzülmemektedir. Ailenin çocukları Havva ve Hasan, kendilerine ülkelerinde bir gelecek çizmek istemelerine rağmen bunun pek mümkün olmadığını bilmektedir. Havva, Danny'e otelin duvarına çizdiği Suriye'deki evleri ile salıncağın resmini gösterir. Salıncak yükselme çıktıkça kötü olayların aşağıda kaldığına inandığını söyler. Röportaj bitiminde Berivan Hanım, İnci ve Danny, Suriyeli ailenin yanından ayrılır; İnci, Danny'e yazısını tamamlamasında yardım eder. Yazısını bitiren Danny ülkesine dönmeden önce mahalledekilerle vedalaşır. Mahalle sakinleri, farklı milletlere, farklı kültürlere mensup olsalar da komşuluk ilişkileri gelişmiş, duyarlı ve yardımsever insanlardır.

Taştan Adımlar Bir Mülteci Ailenin Yolculuğu: Suriyeli bir ailenin ülkede çıkan savaş neticesinde başka bir ülkeye göç etmesi, ailenin küçük kızı Rama'nın gözünden okura ulaşıyor. Rama'nın Suriye'de annesi, babası, küçük kardeşi Sami ve büyükbabası Jedo ile mutlu bir hayatı vardır. Özgürce koşup oynadığı yarını düşünmediği bir hayat sürerken Suriye'de savaş çıkar; arkadaşları, komşuları ülkeyi terk etmeye başlarlar. Rama arkadaşlarının geri geleceklerini düşünürken bombaların art arda düşmesi sonucunda anne babasının kararıyla onlar

da göç etmeye karar verir ve ülkelerini terk etmek zorunda kalırlar. Savaşın olmadığı, güvenli bir yer arayışında aile günlerce yürümek zorunda kalır. Rama yeni umutlarla, yeni yarınlara yürüme serüveninde o kadar çok yürür ki üzerine bastığı taşlardan farkı kalmadığını hisseder. Nihayet güvenli bir ülkeye ulaşırlar, onlara kucak açan komşularının dilini anlamasalar bile burada kalabileceklerini anlarlar. Artık Rama ve ailesinin; yeni umutların, güler yüzlü, yardımsever insanların olduğu bir yuvaları vardır. Ülkelerine tekrar dönecekler mi yoksa hep burada mı kalacaklar, Rama ve ailesi bu sorunun cevabını maalesef bilmemektedir.

Verilerin Analizi

Veriler, betimsel çözümleme tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Bu tekniğe göre elde edilen veriler daha önceden belirlenen kategorilere göre özetlenmekte ve yorumlanmaktadır. Bunun için elde edilen bulgular, önce dizgesel ve açık bir biçimde betimlenmekte daha sonra bu betimlemeler açıklanıp yorumlanarak birtakım bulgu ve sonuçlara ulaşılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Ulaşılan bulgu ve sonuçları yansıtmak amacıyla çalışmada doğrudan alıntılara sık sık yer verilmektedir. Çalışma kümesinde belirtilen göç ve mültecilik konulu çocuk kitapları, çatışma ve bu çatışmaların giderilmesine yönelik yöntemler bağlamında çözümlenmiştir. Bu çözümlemede Karagöz (2014)'ün belirlediği çatışma türleri ve bunlara ilişkin alt temalar ile çatışma çözme yöntemlerine yönelik yaptığı tasnif esas alınmıştır (bk. Tablo 1 ve Tablo 2). Çalışma kümesinde yer alan kitaplardaki kahramanların yaşadığı çatışmalar, çatışma çözme yöntemleri ve konuları belirlenerek kategorilere ayrılmış, çalışmanın amacını ortaya koyacak ifadeler bu kategoriler ışığında olduğu gibi aktarılmıştır. Elde edilen bulgular, belirlenen kategorilere göre yorumlanmıştır. Çalışma kümesinde yer alan eserler, araştırmacı dışında üç alan uzmanı tarafından da okunmuş ve kitaplarda geçen çatışma içeren ifadeler, bu çatışmalara yönelik kahramanın çatışma çözme yöntemleri ve konumu alan uzmanlarınca da fişlenmiştir. Daha sonra araştırmacı ve alan uzmanları bir araya gelerek belirledikleri ifadeler karşılaştırılmış, farklı tespitlere yönelik ilgili bölümler yeniden gözden geçirilmiştir. Görüş birliği sağlanan ifadeler, bulgular bölümüne aynen taşınırken görüş birliği sağlanamayan ifadeler çalışma kapsamından çıkarılmıştır. Böylece nitel araştırmanın doğasına özgü geçerlik ve güvenilirlik sağlanmaya çalışılmıştır (Arastaman, Fidan ve Fidan, 2018).

Bulgular

Araştırma kapsamında göç ve mültecilik konulu *Umut Sokağı Çocukları* ve *Taştan Adımlar* adlı kitaplardaki kahramanların yaşadıkları çatışma türleri, çatışmaları çözme yöntemleri ve bu çatışmaları çözme süreçlerinde etkin veya edilgin olma durumları belirlenmeye çalışılmıştır. İncelenen kitaplardaki kahramanlar ve kahramanların bazı özellikleri Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4: Kitaplarda Yer Alan Kahramanların Özellikleri

Kitap Adı	Kahramanlar	Özellikleri
<i>Umut Sokağı Çocukları</i>	Ali	Başkahramandır. Ödev yapmayı sevmeyen, haylaz, yardımsever ve arkadaşlık ilişkileri kuvvetli biridir.
	Hasan	Suriye'den gelen ailenin çocuğudur. Zeki ve çalışkandır, ülkesine dönüp doktor olmak istemektedir.
	Havva	Suriye'den gelen ailenin çocuğudur. Hasan'ın kardeşidir.
	Murat	Zeki, çalışkandır. Okul dışında çalışıp ailesinin geçimine yardım eder.
	İnci	Ali'nin ablasıdır.
	Danny	Yabancı gazetecidir.

	Rojda	Ali'nin sınıf arkadaşıdır. Zeki ve çalışkandır.
	Rızgar	Rojda'nın kardeşidir. Annesi ve kardeşi ile yaşar.
	Mahmut	Suriye'den gelen ailenin babasıdır. İş bulmak ve ailenin geçimini sağlamak için mücadele eder.
	Meryem	Suriye'den gelen ailenin annesidir. Çocuklarına masallar anlatır, anaçtır.
	Berivan	Rojda ve Rızgar'ın annesi, Eje'nin ablasıdır. Endişeli ve yardımsever biridir.
	Karabaş	Havva'nın Suriye'de kalan ve hemen pes etmeyen köpeğidir.
Taştan Adımlar	Rama	Başkarakterdir. Göç eden ailenin çocuğudur. Olayları anlatan kişidir.
	Sami	Ailenin küçük çocuğu, Rama'nın erkek kardeşidir.
	Anne	Rama ve Sami'nin annesidir, fedakârdır.
	Baba	Rama ve Sami'nin babasıdır. Çocuklarının geçimi ve güvenliği için uğraşır, didir.
	Jedo	Çocukların büyükbabasıdır. Torunlarını çok sever.
	Komşular	Yardımsever ve güler yüzlüdürler.

Tablo 4 incelendiğinde *Umut Sokağı Çocukları* adlı kitaptaki kahramanların farklı milletlere mensup olduğu anlaşılmaktadır. Kitapta çocuklar, gençler ve orta yaşlılar yer almaktadır. *Taştan Adımlar Bir Mülteci Ailenin Yolculuğu*'nda ise iki çocuk, anne, baba, büyükbaba ve komşular yer almaktadır. Başkahramanların Suriyeli olduğu ve Türkiye'ye göç ettikleri anlaşılmaktadır. Her iki kitap da kahramanların yaşadıkları olay ve çatışmalar gerçek yaşamda karşılaşılabilecek niteliklere sahiptir. Buna göre çalışma kümesinde yer alan kitaplarda belirlenen çatışmalar, kahramanların konumu ve çatışma çözme yöntemleri şu şekilde verilebilir.

1. Çatışma (*Umut Sokağı Çocukları*)

Ali'nin Sosyal Bilgiler ödevi vardır. Ama yapmak istemez yapamaz o sırada mahalleden arkadaşları Ali'yi otelin önünde maça çağırırlar. Ve ilk çatışma burada gerçekleşir. "Tamam geliyorum." der ve sonradan ödevini yapmadığını, annesinin derslerini bitirmeden çıkma demesini hatırlar. Kişinin kendisiyle çatışması görülür. Çatışma yalanla çözülür.

"Tamam, geliyorum!" diyorum. Derken sıkıntıyla hatırlayıveriyorum. Annem az önce, "Dersler bitmeden çıkılmayacak küçükbey!" diyerek beni odama göndermedi mi? Değil bitirmek, ben ödevde daha başlamadım bile. Dışarı çıkmama asla izin vermez.

Birden aklıma müthiş bir fikir geliyor: Anneme görünmeden çıksam, birazcık top oynasam ne olur ki? Döndükten sonra ödevimi rahat rahat bitirebilirim. Hem, anlamadığım yerleri de Selo ve Yusuf'a sorarım. Fikrimin ilk kısmı çok güzel. Azıcık top oynamaktan hiçbir zarar gelmez. İkinci kısım biraz saçma. Daha ödevde başlamadığım için, neyi anlamadığımı nereden bileceğim de soracağım. Olsun, ilk kısım tutarlı ya (Kıral, 2017, s. 10).

2. Çatışma (*Umut Sokağı Çocukları*)

Ali ve arkadaşları otelin önünde maç yaparken Ali topa sert vurur ve top otelin camını kırar. Girişte oturup oteldekilere anahtar veren amca hiddetle dışarı çıkar. Sonra tekrar içer girip bıçakla geri döner. "Topunuzu keseyim mi?" der sonra bıçakla çocuklara doğru ilerlemeye

başlar. Ama otele yeni gelen turistin yanına gider, çocuklarla uğraşmaktan vazgeçer. O sırada çocuklar kaçar. Burada kişi-kişi çatışması görülür. Çatışma kaçmayla çözülür.

Nefis bir şut! Belki de şimdiye kadar attıklarımın en iyisi. Selo kurtaramıyor, ama gol de olmuyor! Top, mermi gibi otele doğru uçuyor ve alt kattaki odalardan birinin camını büyük bir şangırtıyla aşağı indiriyor!!!

Girişte oturup, oteldekilere anahtar veren şişko amca hiddetle dışarı fırlıyor. Biz bize, bir de pencereye bakıyor. “Yandık! Şimdi bizi pataklayacak!” diye düşünüyorum. Kim olsa öyle yapar. En iyisi kaçmak! Ama otelci bize öyle kızgın bakıyor ki, kaçamıyoruz. Korkudan donup kalıyoruz. Üstelik topuma da kıyamıyor almadan gitmek istemiyorum.

Derken, otelci o şişman vücudundan beklenmeyen bir hızla içeri giriyor. Neler oluyor dememize kalmadan da bir elinde koca bir bıçak, öbür elinde topuyla dışarı çıkıyor. Göğsü hızlı hızlı inip kalkıyor, sanki gözlerinden ateş püskürüyor. Hırslı solukları bizim durduğumuz yerden bile duyuluyor, kulaklarımızda patlıyor.

Bize “Keseyim mi lan, keseyim mi?” diye bağırıyor. [...]

Gözlerimi açtığımda otelcinin bizi geçtiğini ve elinde bıçakla, arkamızdaki genç adama yöneldiğini görüyorum. Bir yandan da yüksek sesle, “Velkaaam, velkaam!” diyor. [...]

Onlar içeri girerken Selo, “Hadi,” diyor, “fırlayın.” [...]

Yusuf, “Bir süre buralarda top oynamayalım.” diyor; başımı sallıyorum. Haklı! Otelciyle yeniden karşılaşmak... Düşüncesi bile korkunç (Kıral, 2017, s. 11-15).

3. Çatışma (*Umut Sokağı Çocukları*)

Kitabın Havva bölümünde Havva ve Hasan kardeşlerdir. Anneleri ve babalarıyla Suriye’den İstanbul’a gelmişlerdir. Fakat babaları iş bulmakta zorlanır, babaya kimse iş vermez. Bu yüzden otele olan borçlarını ödeyemezler ve otel sahibinin kapıya dayanmasıyla çatışma başlar. Kişi-kişi çatışması görülür. Çatışma çözülemez.

Annem kapının önünde duraklıyor; bir kez daha yumruklarınca çaresiz açıyor.

Otelci Amca! İçeri bir göz atıyor, sonra bağırmağa başlıyor. Türkçe bilmediğimiz için ne dediğini anlamıyorum. Sonra bizim dilimizde bir iki kelime duyuyorum. “Para yok.” diyor, elleriyle dışarıyı işaret ediyor. Hasan’a bakıyorum, gözleri çakmak çakmak, dudaklarını ısırıyor.

Annem derin bir iç çekiyor; sıkıntıyla, “Tamam.” diyor ve kapıyı kapatıyor (Kıral, 2017, s. 19).

4. Çatışma (*Umut Sokağı Çocukları*)

Havva aşağıda top oynayan çocukları seyrediyor. Onların neşeleri, sinirini bozar. Annesi yanına yaklaşarak masal dinlemek isteyip istemediğini sorar ve bir masal anlatmaya başlar, masalın sonuna doğru kardeşi Hasan da onlara dâhil olur. Masalın sonunun nasıl bitmesi gerektiğiyle ilgili bir kişi-kişi çatışması yaşanır. Çatışma annenin Hasan’ı öpmesi ve açıklama yapmasıyla son bulur.

Uzaktan üç çocuk yaklaşıyor. Durmadan konuşuyorlar, çok neşeliler. Neşeleri sinirime dokunuyor.

Annem yanıma oturuyor; “Masal ister misin?” diye soruyor. Başımı sallıyorum. Annem yavru geyiğin masalını anlatmaya başlıyor; geyiğin kaybolduğu, evini bulamadığı bölümü atlıyor.

Hasan da yanımıza geliyor. Gözü, dışarıdaki üç çocuğa takılıyor. Aksi bir sesle, “Öyle değil, o masal.” diyor.

Annem, “Bu başka bir masal.” diye karşı çıkıyor.

Hasan'ın gıcıklığı üstünde. “Çok benziyor ama.” Annem onun yanağını okşuyor ve “Benziyor ama başka.” diyor (Kıral, 2017, s. 20).

5. Çatışma (*Umut Sokağı Çocukları*)

Havva otelden çıkar ve Hasan'ın camların ortasındaki kırmızı topa hayran hayran baktığını görür. Havva camı Hasan'ın kırdığından şüphelenir ve kendi içinde çatışma yaşar. Çatışmayı Hasan'a sorarak çözer.

Hasan kırık camların ortasındaki kırmızı topa hayran hayran bakıyor. Kasabada benim, Fatma ve Zehra ile yakan top, Hasan'ın da futbol oynadığına benzeyen bir top. Yoksa camı Hasan mı kırdı? Bir sefer bahçede Halid'le oynarken öyle sert vurmuştu ki top mutfak camını kırmış, sonra da gidip tencerenin tam ortasına yerleşmişti. Annemin pişirdiği güzelim sütlaç yerlere saçılmıştı.

Korkunç bir düşünce yıldırım gibi aklıma düşüyor. Acaba Otelci Amca, Hasan'a kızdığı için mi eline bıçak aldı? Belki sarışın abiyle içeride işini bitirdikten sonra yeniden dışarı çıkacak ve bıçağı Hasan'a saplayacak. Korkudan yine buz kesiyorum, sırtımdan aşağı soğuk terler boşalıyor. O sırada annem kapıdan hızla çıkıyor, kırık camları ve topu görünce bir çığlık atıyor. “Hasan ne oldu? Bu camları sen mi kırdın?” Hasan başıyla ilerideki üç çocuğu işaret ediyor. Demin camdan seyrettiğimiz çocuklar bunlar (Kıral, 2017, s. 23).

6. Çatışma (*Umut Sokağı Çocukları*)

Havva, Hasan'ın yanında Suriye'deyken beslediği köpeği Karabaş'a benzeyen bir köpek görür ve onu sevmeye başlar. Karabaş'ı ne kadar özlediğini düşünür ve onunla ayrılış hikâyesini hatırlar. Kişi-kişi çatışması görülür. Çatışma babanın, Havva'yı zorla kamyonete bindirmesiyle çözümler.

Canım köpeğim benim! Fatmalara giderken yanımda yürüyüşünü, beni kapıda beklemesini, ona her yemek verişimden sonra elimi yalayışını, gözlerini, bakışlarını hatırlıyorum. Burnumun direği sızlıyor. Kaçarken onu bulamadım diye ne çok ağlamıştım. Annem, "Bir yere saklanmış olmalı. Üzülme, zaten yanımda götürmezdik." diye beni teselli etmeye çalışmıştı. Ayrıldığımız gün, bizi sınıra götüren kamyonete binmek istememiş, ayak sürümüşüm. Sonunda babam itirazlarıma aldırmayıp beni kollarımdan kaldırdığı gibi kamyonetin arkasına yerleştirmişti (Kıral, 2017, s. 25).

7. Çatışma (*Umut Sokağı Çocukları*)

Karabaş bölümünde ilk çatışma köpek çetelerinin kendi aralarında çatışmasıdır. Her iki tarafın da arsaya sahip olmak istemesiyle ve bir grubun yasalara uygun davranmamasıyla çatışma başlar. Kişi-kişi çatışması görülür. Çatışma bir tarafın kaçmasıyla sonuçlanır.

“Yasamızı bilmiyorlar mı? Böyle köpek mi olur?”

Toplanıyoruz. “Hav! Hav! Hav! Gidin! Burası bizim!”

Geliyorlar. “Hırrrr! Çekilinn! Biz daha kalabalığız. Üstelik güçlüyüz.”

Uluyorum. “Uuuu! Vermeyiz size arsamızı!”

Karşılıklı havlıyoruz, uluyoruz, hırlıyoruz, üstlerine üstlerine koşuyoruz. Gerilemiyorlar. Daha da çok hırlıyoruz. Dimdik durup, dişlerimizi gösteriyoruz. Sonunda, kuyruklarını bacaklarının arasına kıştırıp kaçıyorlar.

Arkalarından koşuyor, uluyoruz. “Uuuu! Bizim burası!”

Havlıyoruz. “Hav havhav! Sakın buraya bir daha gelmeyin!” (Kıral, 2017, s. 28).

8. Çatışma (*Umut Sokağı Çocukları*)

Karabaş bölümünde köpekler kavga ederken mahalledeki insanlar, onları izler ve bu durumdan rahatsız olurlar. Kişi-doğa çatışması yaşanır. Çatışma köpeklerin orayı terk etmesiyle çözülür.

Hırlıyoruz. “Hırrr! Sonra canınız acır!”

Kafama bir terlik geliyor. Çok acıtıyor. Kesik kesik havlıyorum.

Bakıyorum. İnsanlar pencerelerinden sarkmış bize hırlıyor.

“Hoşt! Hoşt! Defolun buradan! Ne bu gürültü!” “Belediyeye haber vermeli, gelip toplansınlar bunları.” [...]

Sarıtıylü, “Dağılalım.” diyor. “Gelirlerse burada bulmasınlar bizi.” (Kıral, 2017, s. 28-29).

9. Çatışma (*Umut Sokağı Çocukları*)

Karabaş, lokantanın önüne gelir. Murat Karabaş’ı sevmeye başlar. O sırada ustası köpeği oradan uzaklaştırmasını söyler. Köpek de ustayı sevmez. Köpekle usta arasında kişi-doğa çatışması yaşanır. Çatışma, Murat’ın köpeği lokantanın kapısından uzaklaştırmasıyla sonuçlanır.

“Murat! Çek şu uyuzu lokantanın girişinden! Müşterileri kaçıracak!”

Aksi adam! Kötü kokan adam! İçeriden bağıyor. Onu sevmiyorum. Çocuk beni ne zaman sevse adam bağıyor.

Çocuk beni okşamayı bırakıyor. İçeri sesleniyor. “Tamam usta!” Yürüyor, bana da küçük elleriyle “gel” işareti yapıyor (Kıral, 2017, s. 31).

10. Çatışma (*Umut Sokağı Çocukları*)

Murat işten gelince toktur, yemek yemek istemez, annesi ısrar eder ve kişi-kişi çatışması başlar. Çatışma durumu kabullenmeyle çözülür.

“Geç, geç. Sofrayı hazırladım. Otur. Acıkmışsındır.”

Annem lokantada çalıştığımı hep unutuyor. Kapatmadan önce, artan yemeklerden ustamla kendimize ziyafet çekiyoruz. Bugün şansımıza patlıcan musakka ve pilav vardı.

“Aç değilim.” diyorum.

Annem “Sen seversin diye kuru fasulye, pilav yaptım.” diyor.

İşe başladığımdan beri hep benim sevdiğim yemekleri pişiriyor. Yüzündeki hayal kırıklığını görünce onu kırmamak için oturuyorum (Kıral, 2017, s. 36).

11. Çatışma (*Umut Sokağı Çocukları*)

Murat lokantada çalışmaktadır. Eve geldiğinde çok yorgundur. Sosyal Bilgiler ödevi olmasına rağmen ödevimi sabah yaparım diye yatar. Sabah erken uyanamaz ve ödevini yapmadan okula gider. Öğretmenin ilk soruyu Murat’a sormasıyla kişi-kişi çatışması başlar. Çatışma durumu kabullenmeyle çözülür.

Sosyalci Ayla Hanım ilk beni kaldırıyor. Karakoyunlu Devleti’nin hangi yıllarda, nerede hüküm sürdüğünü soruyor. En temel soru! Ödevi yapan herkes bunu bilir. Yanıtlayamıyorum, kapak açmadığım belli oluyor. Dudaklarımı ısırıyor, önüme bakıyorum.

Ayla Hanım, “Bari hangi yüzyıl olduğunu söyle.” diyor. Gözlerimi sıramın üzerindeki kirli oyuktan kaldırmak zorunda kalıyorum. Öğretmenimin yüzünde derin bir hayal kırıklığı var.

“Peki, otur.” diyor. “Annemi görmek istiyorum, yarın okuldan sonra gelsin, beni bulsun.” Yüreğim sıkışıyor, kırık dökük bir sesle “Peki!” diyorum (Kıral, 2017, s. 38-39).

12. Çatışma (*Umut Sokağı Çocukları*)

Kitabın İnci kısmında ilk çatışma, yabancı gazeteci Danny’nin İnci’ye sarılmasıyla yaşanır. İnci ve annesi arasında kişi-kişi çatışması görülür. Çatışma çözülemez.

“İnci.” diye düzeltip elimi uzatıyorum.

Danny, tokalaştıktan sonra bana sarılıyor. Sarılma faslını kısa kesmeye çalışıyorum ama kendimi çekmeden annem yetişiyor, bizi öyle sarmaş dolaş görüyor. Eyvah! Yandım!

“İnci, neler oluyor? Kim bu adam?” diye çıkışıyor hiddetle. Yan gözle bakıyorum; annemin gözlerinden ateşler çıkıyor, beni bir kaşık suda boğacak gibi duruyor.[...]

Annem yüzüme kuşkuyla bakıyor. “Ne yazısıymış bu? Hem, elin tanımadığın adamına niye laf atıyorsun?”

“Yok, anne, öyle değil. O, makalelerini internette de yayınlıyor; ben de bir okur olarak bazen yorum yapıyorum.”

Annem bana inanmaz gözlerle bakıyor (Kıral, 2017,s. 43-44).

13. Çatışma (*Umut Sokağı Çocukları*)

Danny ve İnci'nin annesi otururken içeri Ali girer. Danny, Ali'yi gördüğünü otelin önünde top oynadığını söyler. Anne, Ali'nin izinsiz dışarı çıktığını ve camı Ali'nin kırdığını hemen anlar. Kişi-kişi çatışması yaşanır. Çatışma tehditle çözülür.

“O, otelde top oynadı.” diyor Danny.

Annem bu, hemen durumu anlıyor, bir hışım Ali'ye dönüyor “Sen ders çalışacağına, gene dışarı çıkıp top mu oynadın?” diye soruyor öfkeyle.

Ali çaresiz, başıyla onaylıyor.

Annem sinirle “Yoksa!” diyor, “Otelin camını kıran da sen misin?” “Hıhı!” diyor garibim, sıkıntıyla.

Annem, “Eh Ali, sorarım ben sana.” diye söyleniyor dişlerinin arasından. “Akşam baban gelsin, görürsün sen.”

“Neyi görecekmiş ben gelince?” (Kıral, 2017, s. 47).

14. Çatışma (*Umut Sokağı Çocukları*)

Kitabın Rojda bölümünde Ali, İnci ve Rojda otururlarken Rojda, Ali'ye ödevini yapıp yapmadığını sorar. Ali yapmadığını söyler. Bu sefer Rojda, ödevin kolay ve diğerinin devamı olduğunu söyler. Ali, eski ödevi de yapmadığını itiraf eder. Bunun üzerine Ali ve ablası İnci arasında kişi-kişi çatışması yaşanır. Çatışma çözülemez.

“Bir önceki ödevin devamı.” diyorum.

Ali'nin sesi kırılıyor. “Ben onu da yapmamıştım.”

İnci Abla söze karışıyor: “Evet Ali Bey, geldik mi ödevleri günü gününe yapmanın faydalarına?” Ali bana kızgın bir bakış atıyor; konuyu açtığıma bin pişman oluyorum.

Annem içeriden sesleniyor: “Rojda, kızım, gel bana yardım et.”

Annemin ev işlerine beni çağırmasına ilk kez bu kadar seviniyorum (Kıral, 2017, s. 56).

15. Çatışma (*Umut Sokağı Çocukları*)

Mahmut, Suriye'den Türkiye'ye göçen ailenin babasıdır. İş arar ama bir türlü bulamaz. Umudu kesmiş bir hâlde kaldıkları otele geri dönerken otelin karşısındaki lokantada bir kâğıdın asılı olduğunu görür. Lokantacı adamın yanına gider kendini ifade etmeye çalışır. Fakat adam onu anlamaz kişi-kişi çatışması yaşanır. Çatışma üçüncü kişinin yardımıyla çözülür.

Yanına gidip kâğıdı gösteriyorum. Yüzüme şaşkın şaşkın bakıyor. Bir kâğıdı, bir kendimi işaret ediyorum.

“Çalışmak mı istiyorsun?” diyor. Ne dediğini anlamıyorum, ama işi isteyip istemediğimi sorduğunu tahmin edip başımı sallıyorum.

“Garson arıyorum ben, becerebilir misin?”

Ne dediğini anlamıyorum. Olsun, başımı sallıyorum.

“Dilsiz misin sen? [...]

Şişman kadın bana dönüyor; “Kürt müsün?” diye soruyor.

Arap olduğumu, ama Kürtçe bildiğimi söylüyorum (Kıral, 2017, s. 65-67).

16. Çatışma (*Umut Sokağı Çocukları*)

Mahmut Türkçesi iyi olmadığı için garson olarak işe alınmaz ama Mahmut ile lokantacı arasında iletişimi sağlayan Berivan Hanım’ın aklına garson olamazsa bulaşıkçı olabileceği gelir. Lokantacı kabul eder ve maaşının çok yüksek olmayacağını Murat kadar para alacağını ekler. Mahmut kendi içinde çatışır, kişinin kendisiyle çatışması görülür. Çatışma akıl yoluyla çözülür.

Berivan Hanım lokantacının dediklerini çeviriyor bana, teklif ettiği maaşı söylüyor. Çok az bu! Ne yapsam acaba? Bu parayla otele olan borcumu biriktirmem epey zaman alır.[...]

Berivan Hanım, “Bir de, artan yemekleri götürebileceğimi söylüyor.” diye devam ediyor.

Yaşasın! İşte buna çok seviniyorum (Kıral, 2017, s. 69).

17. Çatışma (*Umut Sokağı Çocukları*)

Danny, Berivan ve İnci’yi yanına alarak Suriyeli ailenin kapısını çalar. Kapıyı Hasan açar ve kendi dilinde hiddetle davetsiz misafirlere ne istediklerini sorar. Daha sonra annesi kapıya gelir ve Berivan ile Hasan’ın annesi arasında kişi-kişi çatışması yaşanır. Çatışma kişinin olayı kabullenmesiyle çözülür.

Şişman kadın kendini tanıtıyor; abiyle ablanın gazeteci olduğunu söylüyor. Yaşadığımız savaş ve sığınmacılar hakkında bir yazı hazırlıyorlarmış. “Eşiniz Mahmut’la tanıştık.” diyor, “Bizi önden gönderdi, kendisi de birazdan gelecek.”

Annem tereddüt ediyor. “Bilmem ki!” diyor, “Başımız belaya girmesin.”

Berivan Hanım, “Yaşananları, dünyanın bilmesi gerekmez mi? Yaşadıklarımızdan, koşullarımızdan habersiz o kadar çok insan var ki!” diye karşı çıkıyor.

Annem bir süre düşünüyor, sonra eliyle odayı gösteriyor; “Buyurun.” diyor (Kıral, 2017, s. 71).

18. Çatışma (*Umut Sokağı Çocukları*)

Danny, İnci ve Berivan Hanım, Suriyeli ailenin annesinin eski yaşantılarına dair anlattıklarını dinlerken Havva birden misafirleri, oturdukları yataktan kaldırmaya çalışır. Anne ve Hasan ne olduğunu anlamaz. Annesi çok utanır ve kişi-kişi çatışması yaşanır. Çatışma Havva tarafından çözülür.

Birden Havva yerinden fırlıyor. Onlara, “Kalkın bu yataktan.” diyor.

Annem çok utanıyor; “Kızım, misafire böyle söylenir mi?” diye çıkışıyor Havva’ya.

Havva, annemi duymamış gibi hâlâ eliyle kalkmalarını işaret ediyor.

Havva usludur, terbiyelidir, ne yapıyor böyle? Hiç misafir kovulur mu?

Berivan Hanım da, diğerleri de kalkıyor. Annem ayağa fırlıyor; “Çocuğun kusuruna bakmayın, biraz daha oturun.” diyor.

Onlar kalkar kalkmaz, Havva hemen yatağı çekiyor ve çizdiği resmi gururla gösteriyor. “İşte evimiz!” diyor. “Yalnız salıncağımız yoktu, onu ben hayalimden çizdim.” Meğer derdi buymuş! Rahatlıyoruz (Kıral, 2017, s. 73).

19. Çatışma (*Umut Sokağı Çocukları*)

Daha önce maç yaparken camını kırdıkları otelin önünde Çocuklar yeni bir maça başladıkları sırada otelin sahibi dışarı çıkar. Otel sahibinin kendilerine kızacağını düşünen çocuklar kendi içlerinde telaşla ve sessizce konuşmaya başlar. Kişi-kişi çatışması yaşanır. Çatışma yalanla çözülür.

Birden otelin kapısından otelcinin çıktığını görüyorum. Eyvah! Bizimkilere telaşla “Otelci!” diye fısıldıyorum. Ya top oynuyoruz diye bize kızarsa ya bizi buradan kovarsa? Topu görmemeli! Derhal ayağımla arkaya savuruyorum. Top yuvarlanıyor, uzağıma düşüyor. Burada sanki başka bir şey için toplanmışız gibi davranmak istiyorum ama aklıma hiçbir şey gelmiyor.

Yusuf yüksek sesle, “Hadi şu matematik ödevine başlayalım.” diyor. İçimden, “Cin gibisin Yusuf!” diyorum. “Bulduğun bahaneye bak!”

Otelci bize doğru ters bir bakış atıyor; gözleriyle “Buralarda top oynadığınızı görürsem, yakarım çıranızı.” diyor sanki. Bugün bayağı şık. Üstünde her zamanki hırpani giysileri yerine takım elbise var. Giysileri güzel ama ona yakışmamış, göbeği pantolonundan taşıyor. Yürümeye başlıyor, anayola giden sokağa sapıyor.

Yusuf, “Gitti!” diyor alçak sesle. Püskürüyoruz; “Gitti!” diye bağırıyor, birbirimize sarılıyoruz (Kıral, 2017, s. 84).

20. Çatışma (*Umut Sokağı Çocukları*)

Danny, sokağın ilerisinde kucağında bebekle bir kadın götür ve yanına gider. Bu kadının, Berivan’ın kardeşi Eje olduğunu anlar. Bunun üzerine sokakta maç yapan çocukların oyununu durdurarak Ali’yi yanına çağırır. Berivan’ın evini bulamamaktan koktuğu için Ali’den Eje’yi, Berivan’ın evine götürmesini ister. Ali maçı bırakarak söyleneni yapar. Ali’nin oyundan çıkmasıyla iki takım arasında çatışma çıkar. Ali’nin olduğu takım oyunun durmasını, Ali’yi beklemeyi teklif eder. Diğer takım ise oyunun devam etmesini ister. Kişi-kişi çatışması yaşanır. Çatışma üçüncü kişi tarafından çözülür.

“Oooo, bu ne böyle?”

“Nereye gidiyor bu çocuk?”

“Ya dört kişi oynarsınız ya hükmen yenik sayılırsınız.”

Ne diyeceğimizi bilemiyoruz. Canım sıkılıyor. [...]

Birden turist abi topu alıyor. “Ben oynuyor.” diyor.

Çakallar çok bozuluyor. Biri, “Olmaz!” demeye kalkışıyor. Biz de tüm gücümüzle itiraz ediyor, her maçta oyuncu değiştirildiğini söylüyoruz. Sonunda maç yeniden başlıyor (Kıral, 2017, s. 91-92).

21. Çatışma (*Umut Sokağı Çocukları*)

Danny ülkesine dönmeden önce İnci ile birlikte Berivan’a yardımları için teşekkür etmek ister. Kapıdan vedalaşmak isteyen Danny ve İnci, eve vardıklarında Berivan Hanım’ın

içeri girmeleri ve yemek yemeleri yönündeki ısrarı ile karşılaşılır. İnci içeri girmek istemez bu kısımda kişi-kişi çatışması yaşanır. Çatışma kabullenmeyle çözülür.

Tam zamanında geldiniz, kaynananız sizi seviyormuş. Çok güzel mantı yaptık. Hadi geçin içeri.

İnci Abla itiraz ediyor, gitmek zorunda olduklarını söylüyor ama annem kabul etmiyor.

“Hayatta bırakmam!” diyerek onları kollarından tuttuğu gibi içeri sürüklüyor. “Yiyince sor bakalım Danny’ye daha önce böyle bir şey tatmış mı?” diyor. Annemle bu konuda baş etmek mümkün mü? (Kıral, 2017, s. 129-130)

Umud Sokağı Çocukları adlı kitapta 21 çatışma tespit edilmiştir. Bunların büyük oranda kişi-kişi (16) çatışmasına dayandığını söylemek mümkündür. Kitapta kişi-toplum çatışmasına rastlanmazken kişinin kendisiyle çatışması (3) ile kişi-doğa çatışmasına (2) yapıtta yer verildiği belirlenmiştir. Aynı dikkatle *Taştan Adımlar Bir Mülteci Ailenin Yolculuğu* kitabında saptanan çatışmalar şunlardır.

1. Çatışma (*Taştan Adımlar Bir Mülteci Ailenin Yolculuğu*)

Kitaptaki ilk çatışma, Rama’nın büyükbabasını dinlerken onun söylediklerine ilişkin kendisiyle çatışmasını içerir. Çatışma çözülemez.

Jedo, aslında özgür olmadığımızı söylerdi.

Şarkılarımızı söyleyip dans edemiyorsak ve kendi dualarımızı okuyamıyorsak, gerçekten özgür sayılır mıydık? (Ruurs ve Badr, 2017, s. 10).

2. Çatışma (*Taştan Adımlar Bir Mülteci Ailenin Yolculuğu*)

Ülkede savaşın çıkmasıyla hiçbir şey eskisi gibi olmaz. Kişi-toplum çatışması görülür. Çatışma savaştan kaçarak başka bir ülkeye sığınarak çözülür.

Derken savaş gelip kapımıza dayandı.

Köyümüzdeki yaşam değişti.

Artık hiçbir şey eskisi gibi değildi. [...]

Derken kuşlar şarkı söylemeyi bıraktı.

İnsanlar köyümüzü terk etmeye başladı (Ruurs ve Badr, 2017, s. 13).

3. Çatışma (*Taştan Adımlar Bir Mülteci Ailenin Yolculuğu*)

Savaş nedeniyle temel gereksinimlerini dahi karşılayamayan insanlar artık özgürce yaşayamadıklarını fark eder. Kişi-toplum çatışması görülür. İnsanlar, çatışmayı yaşadıkları ülkeden ayrılmak suretiyle çözer.

Bombaların düşmediği, insanların bakkala giderken ölmediği bir yer arayan, barış’ı arayan insanların nehri... (Ruurs ve Badr, 2017, s. 14).

4. Çatışma (*Taştan Adımlar Bir Mülteci Ailenin Yolculuğu*)

Ramaların çevresindeki herkes bir göç yoluna düşer ama Rama ve ailesi, onların yeniden döneceklerini düşünür. Artık bombalar çok yaklaşır ve onlar için de gitme vakti gelir. Kişi-toplum çatışması görülür. Çatışma başka bir ülkeye sığınarak çözülür.

Bombalar evimizin çok yakınına düştüğünde, annemle babam hepimiz için endişelenmeye başladı.

Yüzümü annemin kucağına gömüp ağladım, oysa artık koca bir kızdım.

Birgün Jedo, Sami'yle bana,

“Zamanı geldi.” dedi.

“O insan nehrine karışmanın, bildiğimiz her şeyi geride bırakmanın zamanı geldi.”
(Ruurs ve Badr, 2017, s. 16-19)

5. Çatışma (Taştan Adımlar Bir Mülteci Ailenin Yolculuğu)

Savaşın ilerlemesiyle birlikte bombalar Ramaların evine yakın yerlere düşmeye başlar, aile gelecekleri konusunda endişelenir. O sırada bombaların sesinden ürken Rama, artık büyük bir kız olduğunu bildiği hâlde annesinin kucağında ağlamaya başlar. Burada kişinin kendisiyle çatışması görülür. Çatışma çözülemez.

Bombalar evimizin çok yakınına düştüğünde, annemle babam hepimiz için endişelenmeye başladı.

Yüzümü annemin kucağına gömüp ağladım, oysa artık koca bir kızdım (Ruurs ve Badr, 2017, s. 16).

6. Çatışma (Taştan Adımlar Bir Mülteci Ailenin Yolculuğu)

Rama ve ailesi de diğerleri gibi ülkelerinden ayrılmak zorunda kalır. O kadar çok yürürler ki üzerine bastıkları taşlardan farkları kalmaz. Rama yorgunluktan ağlamaya başlar. Babası, onu sakinleştirir. Kişinin kendisiyle çatışması görülür. Çatışma başkası tarafından çözülür.

Babam hem küçük Sami'yi

Hem eşyalarımızı yüklenmişti sırtına.

Yorgun düşüp ağlamaya başladığımda,

Yepyeni, aydınlık bir geleceği yürüdüğümüzü söyledi bana (Ruurs ve Badr, 2017, s. 24).

7. Çatışma (Taştan Adımlar Bir Mülteci Ailenin Yolculuğu)

Rama ve ailesinin uzun yolculuğu, diğer mültecilerle bir gemide kesişir. Bir yandan denizdeki dalgalara karşı mücadele veren yolcular diğer taraftan da bu zorlu yolculukta kaybettikleri canlara üzülür. Kişi-doğa çatışması görülür, çatışma dua ile çözülür.

Dünyanın sonuna dek yürüdük

Oraya vardığımızda denizi gördük.

Umut ve dua dalgaları üstüne yelken açtık.

Küçük teknemizi döven dalgalar korkuttu beni.

Herkes sağ salim karaya varacak kadar şanslı değildi.

Yolculuğu denizde sona erenler için dua ettik (Ruurs ve Badr, 2017, s. 24).

8. Çatışma (*Taştan Adımlar Bir Mülteci Ailenin Yolculuğu*)

Rama ve ailesi uzun süre yürüdükten sonra gidecekleri yere varır. Kalacakları yerdeki komşuları onları çok iyi karşılar. Fakat komşuların ana dilleri farklı olduğu için Rama, onların ne demek istediğini anlamaz. Kişi-kişi çatışması görülür. Çatışma Türk komşularının gülümsemesiyle çözülür.

Yeni komşularımız bize kucak açtılar.

Seslerini duyuyor ama sözlerini anlamıyordum.

Gülümseyişlerini gördüğümde, sözlerinin anlamını da kavradım.

“Kalın!” diyorlardı.

“Burada bizimle kalın. Bundan böyle güvende olacaksınız.

Artık savaş yok.” (Ruurs ve Badr, 2017, s. 29).

9. Çatışma (*Taştan Adımlar Bir Mülteci Ailenin Yolculuğu*)

Artık Rama ve ailesinin güvenle yaşayabilecekleri bir yuvaları vardır. Yardımsever, güler yüzlü insanlarla çevrili bir yuvaları olduğu için mutlu olan ailenin çocuğu Rama'nın aklından “Burada hep kalacaklar mı, evleri artık burası mı yoksa geri dönecekler mi?” soruları geçer. Kişinin kendisiyle çatışması görülür. Çatışma çözülemez.

Acaba bundan sonra hep burası mı olacak evimiz, yoksa bir gün geri dönecek miyiz?

(Ruurs ve Badr, 2017, s. 32).

Taştan Adımlar Bir Mülteci Ailenin Yolculuğu adlı kitapta 9 çatışma vardır. Bu çatışmaların büyük bir kısmı kişinin kendisiyle (4) çatışmasını içermektedir. Bunu sırayla kişi-toplum çatışması (3), kişi-kişi çatışması (1) ve kişi-doğa (1) çatışması izlemektedir.

Çalışma kümesinde yer alan kitaplar içerdikleri çatışmanın yanı sıra kahramanların konumu ve çatışma çözme yöntemleri açısından da değerlendirilmiştir. Ulaşılan bulgular Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5: Kahramanların Yaşadıkları Çatışmalar ve Konumları İle Çatışmaları Çözme Yöntemleri

Sıra No	Kitabın Kodu	Kahraman	Çatışmanın Türü	Kahramanın Konumu	Çatışmayı Çözme Yöntemi
1	USÇ	Ali	Kişinin kendisiyle	Etkin	Akıl yürüterek
2	USÇ	Ali	Kişi-Kişi	Edilgin	Kaçarak
3	USÇ	Mahmut	Kişi-Kişi	Edilgin	Çatışma çözülemez.
4	USÇ	Hasan	Kişi-Kişi	Edilgin	Kabul ederek
5	USÇ	Hasan	Kişinin kendisiyle	Etkin	Yardım alarak
6	USÇ	Havva	Kişi-Kişi	Edilgin	Şiddeti önceleyerek
7	USÇ	Karabaş	Kişi-Kişi	Etkin	Cesaretiyle
8	USÇ	Karabaş	Kişi-Doğa	Edilgin	Kabul ederek
9	USÇ	Karabaş	Kişi-Doğa	Edilgin	Çatışmayı başkası çözer.
10	USÇ	Murat	Kişi-Kişi	Edilgin	Kabul ederek
11	USÇ	Murat	Kişi-Kişi	Edilgin	Kabul ederek

12	USÇ	İnci	Kişi-Kişi	Edilgin	Çatışma çözülemez.
13	USÇ	Ali	Kişi-Kişi	Edilgin	Şiddeti önceleyerek
14	USÇ	Ali	Kişi-Kişi	Edilgin	Çatışma çözülemez.
15	USÇ	Mahmut	Kişi-Kişi	Edilgin	Çatışmayı başkası çözer.
16	USÇ	Mahmut	Kişinin Kendisiyle	Etkin	Akıl yürüterek
17	USÇ	Meryem	Kişi-Kişi	Edilgin	Kabul ederek
18	USÇ	Havva	Kişi-Kişi	Edilgin	Yeteneğiyle
19	USÇ	Çocuklar	Kişi-Kişi	Etkin	Akıl yürüterek
20	USÇ	Takımlar arasında	Kişi-Kişi	Edilgin	Çatışmayı başkası çözer.
21	USÇ	İnci	Kişi-kşi	Edilgin	Kabul ederek
1	TA	Rama	Kişinin kendisiyle	Edilgin	Çatışma çözülemez.
2	TA	Rama'nın komşuları/tanıdıkları	Kişi-toplum	Etkin	Çabalayarak
3	TA	İnsanlar	Kişi-toplum	Etkin	Cesaretiyle Çabalayarak
4	TA	Rama'nın ailesi	Kişi-toplum	Edilgin	Çatışmayı başkası çözer.
5	TA	Rama	Kişinin kendisiyle	Edilgin	Çatışma çözülemez.
6	TA	Rama	Kişinin kendisiyle	Edilgin	Çatışmayı başkası çözer.
7	TA	Rama ve gemideki mülteciler	Kişi-Doğa	Edilgin	Olağanüstü güç ve rastlantıyla
8	TA	Rama	Kişi-kşi	Etkin	Yardım alarak
9	TA	Rama	Kişinin kendisiyle	Edilgin	Çatışma çözülemez.

Tablo 5 incelendiğinde *Umut Sokağı Çocukları* adlı kitapta 21, *Taştan Adımlar Bir Mülteci Ailenin Yolculuğu*'nda ise 9 çatışma tespit edilmiştir. Kitaplar arasındaki bu farkın sayfa sayılarından kaynaklandığı düşünülmektedir. İlk kitapta kişinin kendisiyle çatışmasına 3, kişi-kişi çatışmasına 16, kişi-doğa çatışmasına 2 örnek bulunmaktadır. Kişi-toplum çatışmasına ise *Umut Sokağı Çocukları*'nda rastlanmamaktadır. Çatışma çözümünde kahramanlardan sadece beşi etkindir. Kitapta genellikle çatışma çözümünde kahramanlar edilgindir. Bu durum çatışma çözümlerinde başkası tarafından çözümün ve kabullenmenin öncelendiğini göstermektedir. *Taştan Adımlar Bir Mülteci Ailenin Yolculuğu*'nda kişinin kendisiyle çatışması 4, kişi-kişi çatışması 1, kişi-doğa çatışması 1, kişi-toplum çatışması ise 3 kez geçmektedir. Kişinin kendisiyle olan çatışmalarında kahramanın konumu edilgindir. Kişi-toplum çatışmalarında etkin konuma sahip kahramanlar vardır.

Çalışma kümesinde yer alan kitaplardaki kahramanlar, çocuk dünyasına uygundur. Kahramanlar, çocuğun sevgi ve yeni yaşantı/deneyim gereksinimini karşılayacak özellikler taşımaktadır. Bu anlamda kitaplarda çocuğun özdeşim kurabileceği ve öykünebileceği kahramanların var olduğu söylenebilir. Ancak kahramanların çatışma çözme yöntemlerinin genel itibarıyla çocuğa göre olmadığı ifade edilebilir.

Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada göç ve mültecilik konulu Gülsevin Kırıl'ın *Umut Sokağı Çocukları* ile Margriet Ruurs ve Nizar Ali Badr tarafından yazılan *Taştan Adımlar Bir Mülteci Ailenin Yolculuğu* adlı kitaptaki çatışmalar, kahramanların konumu ve çatışma çözme yöntemleri tespit

edilmiş, bunların çocuğa göre olma durumu değerlendirilmiştir. Buna göre incelenen kitaplarda toplam 30 çatışma saptanmıştır. Bunlar içerisinde en çok rastlanan kişi-kişi çatışmasıdır. Diğer çatışma türlerinin geçme sıklığı ise sırayla kişinin kendisiyle olan çatışması (7), kişi doğa çatışması (3), kişi-toplum çatışması (3) şeklindedir.

Kitaplarda belirlenen kişi-kişi çatışması genellikle arkadaş çevresinde ve aile içinde gerçekleşmektedir. Kitapların hedef kitlesi dikkate alındığında bu durum, çocukların yaşamlarına uygun bulunmuştur. Yaşanan kişi-kişi çatışmalarında kahramanların etkin değil edilgin kurgulandığı görülmekte ve çatışma çözümlerinin kabullenerek, başkasının çatışmayı çözmesini bekleyerek, şiddeti önceleyerek gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Sıralanan bu çözüm yollarının, çocuk okurun kişilik gelişimini olumsuz yönde etkileyeceği söylenebilir. Çünkü Alamdar ve Süngü'ye (2017) göre olumsuz örnekler de çocuk tarafından özdeşim ögesi olarak algılanabilir. Yavuzer (2001) de kitap kahramanlarının ahlâkî ve sosyal açıdan sağlıklı olmasının, çocuğun kendini kötü bir modelle özleştirmesine neden olacağını bu bağlamda çocuk kitabı yazarlarının ne denli önemli bir görev yükledikleri ifade etmektedir. Aynı durum, kahramanların konumu için de söz konusudur, kahramanın yaşadığı çatışma/çatışmaları demokratik bir yaklaşımla, insana özgü duyarlılıkla çözmesi (Sever, 1996) için edilgin değil, etkin olması gerekmektedir.

Kişinin kendisiyle olan çatışmasına kitaplarda toplam 7 kez yer verilmiştir. Kişinin kendisiyle olan çatışmaları, kitaplarda işlenen göç, mültecilik ve savaş konularının bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Karagöz (2014, s. 26) bu tür çatışmaların çözümünde kahramanın; kendisini olabileceği kadar nesnel değerlendirmesi, kendisine içten ve dürüst davranması, zayıf yanlarını kabullenip bunlarla barışması şeklinde bir yol izlemesi gerektiğini belirtmektedir. Çocuk, okuduğu kitaplardaki kahramanların da kendisine benzer çatışmalar yaşadığına tanık olmak ister. Bu anlamda mülteci çocukların, yaşadıklarının kendilerine özgü olmadığını görmeleri, ev sahibi akranlarının onlarla empati kurabilmeleri ve etkileşim sağlayabilmeleri açısından kitaplarda bu tür çatışmaya yer verilmesi önemli bulunmaktadır.

Kişi-doğa çatışması, incelenen kitaplarda 3 kez saptanmıştır. İncelenen masalların seslendiği yaş grubunun çocukları çevreye karşı duyarlıdır. Doğaya zarar vermeyi, hayvanları öldürmeyi düşünmez (Alamdar ve Süngü, 2017). Çocuk kahramanların, Karabaş'a göstermiş olduğu ilgi de bu yargıyı desteklemektedir.

İncelenen kitaplarda kişi-toplum çatışmasına 3 defa rastlanmıştır. Bu durum kabul edilebilir çünkü çocuğun bilişsel, kişisel ve toplumsal gelişimi, kişi-toplum çatışmasını algılayıp yorumlamak için yeterli düzeyde değildir (Alamdar ve Süngü, 2017; Şener, 2018; Büyükişık, 2019). Saptanan kişi-toplum çatışmaları, savaşın neden olduğu karmaşa ve yıkım kaynaklıdır.

Sonuç olarak kitaplarda karşılaşılan çatışmaların yaşam gerçekliğine uygun olduğu söylenebilir. Ancak yaşam gerçekliğine uygun olan bu çatışmalarda kahramanın konumunun ve çatışmanın çözümünde izlenen yolların genel itibarıyla "çocuğa göre"lik ilkesine uygun olmadığı belirlenmiştir. Çatışmaların büyük bir çoğunluğunda edilgin konumlandırılan kahramanlar, çatışmayı çözmek için çabalamamakta, çözümde de şiddet, yalan, olağanüstü güçler veya başkası tarafından müdahaleye ihtiyaç duymaktadır. Dolayısıyla kitaplarda onaylanmayan çözüm yollarının varlığının dikkat çektiği ifade edilebilir. Bu anlamda kahramanların, yaşadıkları çatışmaları çözme yöntemleri dikkate alındığında çocuğun bu kahramanlarla özdeşim kurması, kişilik gelişimini olumsuz olarak etkileyebilir. Oysa çocuğun

sağlıklı gelişimi için kitaptaki kahramanların çatışmaları çözerken akılcı, yapıcı ve demokratik bir yol izlemeleri beklenmektedir.

Göç ve mültecilik durumu başlı başına mücadele edilmesi zor bir süreci ihtiva etmektedir. Mültecilerin yaşamlarına odaklanan yapıtlarda konunun hassasiyetine dikkat edilmesi gerektiği, okur niteliği göz önüne alındığında oldukça önemlidir. Çocuk okurun özdeşim kurduğu, öykündüğü kahramanların yanlış bir tutumu, çatışmadaki konumu ve çözüm yöntemi, çocuğun yaşamında kullanacağı bir deneyime dönüşebilir. Bu durum, mülteci bir çocuğun yaşadığı sorunlara yenisinin eklenmesine neden olabilir. Toplumda uyum içinde yaşama, sağlıklı ilişkiler kurabilme, birinin diğerini anlayabilmesine bağlıdır. Mültecilerin baş etme durumunda kaldıkları problemlere bakıldığında ifade edilenlerin çocuk edebiyatına yüklenen anlam bağlamında daha ehemmiyetli olduğu söylenebilir.

Ulusötesi göçerlerin en başat sorunu, öncelikle dil/iletişim konusudur. Bunun yanında iki dillilik, kimlik arayışı, kültürel parçalanma, toplumsal uyum, bütünleşme, yalnızlık, asimilasyon gibi konular öne çıkmaktadır (Sirkeci, 2012). Aşmakta zorlandıkları bütün bu sorunlara bağlı olarak, ulus ötesi göçerler çoğunlukla bir iyelik, yoksunluk veya dışlanmışlık duygusuyla iki kültür, yeni değer yargıları ve toplumsal düzen arasında bocalama ile bir başkaldırı ve reddetme duygusuyla içe kapanarak kendi öz değerlerini ve kültürlerini yeniden kurma ve sürdürme çabasına girerler. Bu arayış, onların yeni yerleşim yerine uyum ve bütünleşme süreçlerini zora sokar (Tilbe, 2015, s. 458).Sıralanan sorunların çocuk mültecilerin dünyasına yansımaya bakıldığında eğitim sürecinde dil, ırk ve inanç farklılığına bağlı gruplaşma, kültürel uyum, okula erişim, aile ilgisizliği, motivasyon eksikliği, derse ilgisizlik, ülkeden ayrı olma ve Türkçe bilmemekten dolayı başarısız olmaları, sığınmacılara yönelik öğretmen eğitimindeki yetersizlikler, bir eğitim politikasının ve programının olmayışı en önemli sorunlar olarak değerlendirilmektedir (Yiğit, 2015). Buz (2000) mülteci çocukların okulda karşılaştıkları sorunları; dil güçlüğü nedeniyle dersleri anlayamama, okulda arkadaşları ile iletişim kuramama, ayrımcılık yaşama ve kültürel farklılıklar olarak ele almaktadır. Eğitim personeli, öğrenciler ve ailelerin sergilediği tutumlar ise Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecini olumsuz yönde etkilemektedir (Balkar, Şahin ve Babahan, 2016). Mülteciler özelinde ifade edilen problemlerin, çocuk edebiyatındaki karşılığının çatışmalar olduğu bir gerçektir. Bu nedenle çocuk edebiyatındaki göç ve mültecilik konulu kitaplarda çatışmaların sunuluş biçimi, kahramanların konumu ve çatışmaların çözümünde kullanılan yöntemlerin belirlenmesinin empati kurma, sağlıklı ilişkiler geliştirme açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Bu anlamda çatışma temalı araştırmaların Türkçe eğitimi ve çocuk edebiyatı alanındaki araştırmalara katkı sağlayacağına inanılmaktadır.

Yapılan araştırma ile yazarlara, öğretmenlere, ailelere, her yaşta okura çocuk kitaplarında göç ve mültecilik gibi toplumun her kesiminden insanı ilgilendiren hassas bir konu çerçevesinde çatışmaların, sanatçı duyarlılığıyla nasıl ele alınabileceğine ilişkin bir bakış açısı sunmak amaçlanmıştır. İncelenen kitaplardan hareketle çocuk kitaplarındaki kahramanların etkin bir şekilde yapılandırılması, karşılaştığı çatışmaları çözme sorumluluğunu almaları ile çocuğun “düş ve düşünme süreçlerine” olumlu yönde katkı sağlanacağı öngörülmektedir. Böylece iletişim becerilerini etkin kullanabilen, farklı millet ve kültürlerle mensup bireylerin toplumda uyum içerisinde yaşayabilmesi mümkün olabilecektir.

Kaynaklar

- Akay S., Hamamcı Z. ve Kurt M. (2017). Suriyeli öğrencilerle çalışan psikolojik danışmanların yaşadıkları sorunlar ve bu sorunlara ilişkin uyguladıkları çözüm yollarının incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 23-47.
- Alamdar, S. ve Süngü, A. (2017). Samed Behrengi'nin masallarındaki kahramanların yaşadıkları çatışmaları çözme yöntemlerinin incelenmesi. *Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yazarları Birliği IV. Uluslararası Çocuk Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri*, 347-362.
- Arastaman, G., Fidan, İ. Ö. ve Fidan, T. (2018). Nitel araştırmada geçerlik ve güvenilirlik: kuramsal bir inceleme. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 37-75.
- Aslan, C. (2006). Türk çocuk yazınında çocuk-yetişkin çatışmasının yer aldığı kimi yapıtların incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 39(2), 193-216.
- Aycan, G. (2014). *Örgütsel çatışmalar ve çatışma aşamalarında çatışma çözme yöntemleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Balkar, B., Şahin, S. ve Babahan, N. I. (2016). Geçici eğitim merkezlerinde görev yapan Suriyeli öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitimde Kuram ve Uygulama Dergisi*, 12(6), 1290-1310.
- Başaran, İ. E. (1982). *Örgütsel davranış*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Bulut, S. (2018). Çocuk edebiyatına sığınanlar: zorunlu göç öyküleri. *OPUS*, 8(14), 383-410.
- Bursalıoğlu, Z. (2010). *Eğitim yönetiminde teori ve uygulama*. Ankara: PegemA Yayınları.
- Buz, S. (2002). *Türkiye'deki sığınmacıların üçüncü bir ülkeye gidiş için bekleme sürecinde karşılaştıkları sorunlar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Büyükkışık, E. (2019). *Nur İncözü'nün çocuk kitaplarındaki kişilerarası çatışmalar ve çatışma çözme süreçleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Burdur: Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Cüceloğlu, D. (1996). *İnsan ve davranışı*. (6. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Dilidüzgün, S. (1996). *Çağdaş çocuk yazını*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Dökmen, Ü. (2002). *İletişim çatışmaları ve empati*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Eren, E. (1989). *Yönetim psikolojisi*. İstanbul: İşletme İktisadi Enstitüsü Yayınları.
- Erkan, R. ve Erdoğan, M. Y. (2006). Göç ve çocuk suçluluğu. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 3(9), 79-90.
- İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi (2015). *Suriyeli mülteci çocukların Türkiye devlet okullarındaki durumu - politika ve uygulama önerileri*. İstanbul. <http://cocuk.bilgi.edu.tr/wpcontent/uploads/2015/09/Suriyeli-Cocuklar-Egitim-Sistemi-Politika-Notu.pdf> (Erişim Tarihi: 17.03.2020).
- Karagöz, S. (2014). *Çocuk romanlarındaki başkışilerin yaşadıkları çatışmaları çözme yöntemlerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Karatay H. (2011). Çocuk edebiyatı metinlerinde bulunması gereken özellikler. *Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı el kitabı* (ed. Tacettin Şimşek) içinde (s. 77-123). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Karip, E. (2000), *Çatışma yönetimi*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Kavalcı, Z. (2001). *Çatışma çözme becerileri eğitimi programının üniversite öğrencilerinin çatışma çözme biçimleri üzerindeki etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kıral, G. (2017). *Umut sokağı çocukları*. (4. Baskı). İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Nutku, Ö. (1998). *Drama sanatı*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Oğuzkan, F. (1974). *Eğitim terimleri sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Öğülmüş, S. (2006). *Kişilerarası sorun çözme becerileri ve eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Öngören, S., Özkan, A., Yüksel, B. ve Sever, D. (2017). Göçmen çocukların yaşadıkları uyum problemlerinin öğretmen görüşleri açısından incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(59), 147-159.
- Özakman, T. (1998). *Oyun ve senaryo yazma tekniği*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Özdemir, E. (1994). *Yazınsal türler*. Ankara: Ümit Yayıncılık.
- PIKTES, (2019). *Okul çağındaki Suriyeli çocuk sayısı (Broşür)*. Ankara.
- Rehber, E. (2007). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerine göre çatışma çözme davranışlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ruurs, M. ve Badr, N. A. (2017). *Taştan adımlar bir mülteci ailenin yolculuğu*. İstanbul: Nesin Yayınevi.
- Sakız, H. (2016). Göçmen çocuklar ve okul kültürleri: bir bütünleşme önerisi. *Göç Dergisi*, 3(1), 65-81.
- Samur, A. Ö. İ. ve Arıkan, Y. (2018). Behiç Ak'ın çocuk kitaplarındaki çatışmaların mizah ögesi bakımından incelenmesi. *ÇÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27(1), 165-182.
- Sever, S. (2012). *Çocuk ve edebiyat*. İzmir: Tudem Yayınları.
- Sever, S. (2007). Çocuk edebiyatı öğretimi nasıl olmalıdır?. *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (Gelişmeler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri)*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Sever, S. (1996). Demokratik kültür bilinci edinimi sürecinde dil ve edebiyat öğretimi. *Dil Dergisi*, 46, 29- 34.
- Simich, L., Beiser, M. ve Mawani, F. N. (2003). Social support and the significance of shared experience in refugee migration and resettlement. *Western Journal of Nursing Research*, 25(7), 872-891.
- Sirkeci, İ. (2012). Transnasyonal mobilite ve çatışma. *Migration Letters*, 9(4), 353-363.
- Solak, Ö. (2012). Aytül Akal'ın "Babam Duymasın" adlı öyküsündeki çatışma yapısının çocuğa göreliği. *V. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatında Aytül Akal Sempozyumu Bildiri Kitabı*, Eskişehir, Osmangazi Üniversitesi, 9-11 Mayıs 2012, Eskişehir.
- Südaş, İ. ve Mutluer, M. (2008). Ekonomik etkileri açısından Türkiye'nin turizm merkezine yönelik Avrupalı göçleri. *Ege Coğrafya Dergisi*, 17(1), 51-59.

- Şener, C. (2018). *Ödüllü çocuk kitaplarındaki başkahramanların yaşadıkları çatışmaları çözme yöntemlerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tengilimlioğlu, D. (1991). Kişilerarası çatışma ve çatışmayı teşhis modelleri. *TODAİE Dergisi*, 24(2), 123-144.
- Tilbe, A. (2015). Göç/göçer yazını incelemelerinde çatışma ve göç kültürü modeli. *Turkish Migration Conference 2015 Selected Proceedings*. London: Transnational Press London.
- Ural S. (2013). Okul öncesi çocuk kitaplarının tanımı. *Çocuk Edebiyatı* (ed. Mübeccel Gönen) içinde (s. 33-55). Ankara: Eğiten Kitap
- Ural, S. (2003). Okul öncesi çocuk kitaplarının tanımı. *Çocuk Edebiyatı* (ed. Mübeccel Gönen) içinde (s. 33-56). Ankara: Eğiten Kitap.
- Uzun, E. M. ve Bütün, E. (2016). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki Suriyeli sığınmacı çocukların karşılaştıkları sorunlar hakkında öğretmen görüşleri. *Hasan Kalyoncu Üniversitesi Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 72-83.
- Whitaker, E. (2010). *Language acquisition of the children of immigrants and the role of nonprofit organizations*. Washington: University of Puget Sound.
- Yakar, Y. M. ve Yılmaz, O. (2015). Beyazbulut Dergisi'nde yer alan kurgusal metinlerdeki karakterlerin çatışmaları çözme biçimleri. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Özel Sayı-II*, 57-66.
- Yakushko, O. ve Morgan M. L. (2012). Immigration. *Counseling and action*. (ed. R. A. Young, J. F. Domene ve L. Valach) içinde. New York: Springer.
- Yavuzer, H. (2001). *Doğum öncesinden ergenlik sonuna çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yiğit, T. (2015). *Uygulamalar ve sorunlar bağlamında Türkiye'de sığınmacı çocukların eğitimi (Kırşehir ve Nevşehir örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir: Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Extended Abstract

The differences between the target culture and the source culture that emerge especially in the school environment cause pressure not only on refugee children but also on their peers and teachers. Mutual empathy must occur in order for one to understand the other. Therefore, it can be said that children's literature can be used as a means of interaction, especially considering the characteristics of literature and the target audience. When the works produced in the field of children's literature in recent years are examined, it is observed that there is an increase in the number of children's books related to issues of migration and being immigrant and refugee. Explaining the human drama experienced in a childish manner, eliminating prejudices, developing the sense of empathy, respecting differences and creating cultural sensitivity can be made possible in a way that is comprehensible to children through children's literature. Children are influenced by the ways used by the heroes they are introduced to in the books they read to solve the problems they face and the methods they use to solve the problems, and thus become prone to imitate the heroes to solve their own problems in the real world. This reveals once again the importance of the characters introduced to the reader and the conflicts they experience in the children's books. Conflict is defined as the spiritual situation created by the opposing or equally attractive demands emerging at the same time in the individual. In the children's literature, four types of conflict are mentioned, namely the person's self-conflict, person-to-person conflict, person-to-nature conflict, and person-to-society conflict.

In the current study, it is aimed to examine the children's books titled “*Umut Sokağı Çocukları*” and “*Taştan Adımlar Bir Mülteci Ailenin Yolculuğu*” in terms of the conflicts and conflict resolution methods they include.

Method

The current study employed the document analysis method, one of the qualitative research methods. Document analysis is used when it is not possible to conduct direct interviews and observations (Yıldırım and Şimşek, 2011). The data of the study were obtained from the books “*Umut Sokağı Çocukları*” and “*Taştan Adımlar Bir Mülteci Ailenin Yolculuğu*”. The collected data were analyzed by using the descriptive data analysis technique. The conflicts experienced by the heroes in these books, the methods they use to resolve these conflicts and their positions were determined and then they were divided into categories and the findings serving the purpose of the current study were reported in light of these categories. And the findings were interpreted according to the categories.

Findings

In the book called “*Umut Sokağı Çocukları*” a total of 21 conflicts were detected while in the book called *Taştan Adımlar Bir Mülteci Ailenin Yolculuğu*” a total of 9 conflicts were detected. This great difference between the numbers of the conflicts found in these two books is thought to be because of the page numbers of the books. In the book called “*Umut Sokağı Çocukları*”, there are 3 self-conflicts, 16 person-to-person conflicts, 2 person-to-nature conflicts. There is no person-to-society conflict in this book. In the conflict resolution, only 5 of the heroes are active. In the conflict resolution, the hero is passive in general. This shows that priority is given to acceptance and to another person's finding a solution in conflict resolution. In the book called “*Taştan Adımlar Bir Mülteci Ailenin Yolculuğu*”, there are 4 self-conflicts, 1 person-to-person conflict, 1 person-to-nature conflict and 3 person-to-society conflicts. The position of the hero in self-conflicts is passive. There are heroes having an active position in person-to-society conflicts.

Results and Discussion

In the current study, conflicts, the position of the hero in the conflicts and methods used to resolve the conflicts in the book called “*Umut Sokağı Çocukları*” written by Gülsevin Kırıl and in the book called “*Taştan Adımlar Bir Mülteci Ailenin Yolculuğu*” written by Mergriet Ruurs and Nizar Ali Badr on the subject of immigration and being refugee were determined and their state of being suitable for a child were evaluated. In this connection, a total of 30 conflicts were detected in the books. The most frequently encountered type of conflict is person-to-person conflict, followed by self-conflict (7), person-to-nature conflict (3 and person-to-society conflict (3).

In the books, person-to-person conflicts usually occurred in the family and friend circles. In these person-to-person conflicts, the heroes are depicted not in active but passive positions and they

tended to resolve conflicts by accepting, waiting for someone's resolving the conflict or giving priority to violence. These ways of resolution can be said to negatively affect the personality development of the child reader because according to Alamdar and Sng (2017), negative samples can be perceived as elements to be identified with by children. Yavuzer (2001) states that book heroes' being morally and socially bad can result in children's identifying with a bad model and thus writers of children's books should be aware of how serious responsibilities and duties they need to fulfil.

There are seven cases of self-conflicts in the books. Karagöz (2014, p. 26) argues that the hero should evaluate himself/herself as objectively as possible, be honest and sincere to himself/herself, admit his/her weaknesses and be reconciled to them to find solutions to this type of conflicts.

There are three cases of person-to-nature conflicts in the books. The children in the age group addressed by the books are sensitive to nature. They never think of doing harm to nature or killing animals (Alamdar and Sng, 2017). The interest shown in Karabaş by children heroes supports this perception.

There are three cases of person-to-society conflicts in the books. This is something acceptable because children's cognitive, personal and social development is not sophisticated enough to understand and evaluate person-to-society conflict (Alamdar and Sng, 2017; Şener, 2018; Bykk, 2019). The person-to-society conflicts detected in the books result from the chaos and destruction caused by the war.

As a result, the conflicts found in the books can be said to be in compliance with the realities of the life. However, the position of the heroes in these conflicts and the ways followed in the resolution of these conflicts do not comply with the principle of "being suitable for the child" in general.